

УДК: 336:658.14

Богдана Шулюк

доктор економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна
BohdanaShulyuk@i.ua
ORCID ID: 0000-0001-8692-1983

Олена Петрушка

кандидат економічних наук, доцент,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна
petrushka888@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-2065-8825

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СПІВПРАЦІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ І БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Bohdana Shuliuk

D.Sc. in Economics, Associate Professor,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

Olena Petrushka

PhD in Economics, Associate Professor,
West Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine

STRATEGIC GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF INVESTMENT COOPERATION BETWEEN PUBLIC AUTHORITY BODIES AND BUSINESS IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TRANSFORMATIONS

Анотація. Висвітлено досвід реалізації інвестиційних проєктів органів публічної влади і бізнесу в світі та Україні. Розкрито проблеми здійснення інвестиційних вкладень в українській практиці, що зумовлено відсутністю довгострокового фінансового планування. Аргументовано, що відсутність державного стратегічного документа з визначенням цільових орієнтирів розвитку партнерських відносин держави і бізнесу негативно відображається на результатах реалізації їх спільних проєктів, що проявляється у підвищенні цін на надані послуги, недоотриманні очікуваного обсягу прибутку приватним партнером, здебільшого завчасному припиненні терміну дії проєктів. З огляду на це визначено напрями розвитку партнерських відносин держави і бізнесу в контексті посилення фінансової спроможності учасників партнерства. Акцентовано увагу

на: підвищенні фінансової участі держави в інвестиційних проєктах завдяки створенню у складі державного бюджету Фонду бюджетної підтримки, стимулюванні інвестиційної діяльності населення у соціально значущих проєктах, необхідності страхування фінансових ризиків, посиленні фінансового контролю на всіх етапах життєвого циклу проєкту тощо.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, проєкти, органи публічної влади, бізнес, об'єкти інфраструктури, довгострокове фінансове планування, стратегія.

Abstract. *The experience of implementing investment projects of public authorities and businesses in the world and in Ukraine is highlighted. The problems of implementing investment investments in Ukrainian practice, appearing due to the lack of long-term financial planning are revealed. It is argued that the absence of a state strategic document defining target guidelines for the development of partnership relations between the state and business negatively affects the results of the implementation of their joint projects, which is manifested in an increase in prices for the services provided, failure to receive the expected amount of profit by the private partner, and mostly early termination of the project term. In view of this, the directions for the development of partnership relations between the state and business are determined in the context of strengthening the financial capacity of partnership participants. The need to ensure state financial assistance for investment projects by creating a Fund for Budget Support for Project Implementation within the state budget is substantiated. It is recommended to carry out a set of measures at the local level regarding the gradual involvement of business in investment cooperation, which involves the creation of an institutional architecture for the implementation of partnership projects between local governments and business. The need to direct state policy actions to create favorable conditions for attracting long-term loans is argued. Promising financial forms of citizens' participation in the investment process are established: purchase of securities, creation of credit and investment cooperatives, involvement in investment crowdfunding. The importance of stimulating the participation of insurance companies in the implementation of investment projects of the state and business, as guarantors of the return of credit resources or direct investors, is emphasized. The need for financial control throughout the life cycle of the investment project is noted. At the same time, the expediency of its strengthening at the stage of project development is emphasized in order to determine the required volume of investment investments, sources of their provision, the likelihood of risks and assess their impact on the expected social, economic and environmental results.*

Key words: investment activities, projects, public authorities, business, infrastructure facilities, long-term financial planning, strategy.

Постановка проблеми. Поглиблення соціально-економічних проблем в Україні зумовило необхідність створення сприятливого інвестиційного середовища задля створення чи модернізації об'єктів інфраструктури, здатних лідирувати в глобальному просторі. В умовах економічної нестабільності та постійного дефіциту бюджетних коштів вирішення окреслених завдань залежить від об'єднаних зусиль органів публічної влади і бізнесу, що дасть змогу синхронізувати їхні фінансові

ресурси для реалізації пріоритетних суспільних проєктів. Проте у вітчизняній практиці спостерігається незацікавленість потенційних інвесторів вкладати кошти в згадані проєкти внаслідок низької їх рентабельності. Це спричинено низкою проблем, зокрема необґрунтованістю фінансового планування та прогнозування, неефективністю управління й прийняття фінансових рішень, відсутністю паритетної відповідальності партнерів за виконання взятих зобов'язань тощо.

Визначення стратегічних пріоритетів модернізації партнерських відносин держави і бізнесу – це надзвичайно важливе завдання, яке полягає у створенні концептуальних, організаційних та правових засад їх реалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у наукове обґрунтування доцільності розвитку партнерських відносин держави і бізнесу зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: О. Вишневська, І. Колодій [1], А. Дергач [2], М. Забаштанський, І. Сидор [4], Н. Крилова [6], М. Крупка, В. Костецкий [7], С. Марченко [8], О. Нагорна, Ю. Василенко, Р. Рябий, М. Мураховський [9] тощо.

Наукові здобутки згаданих вчених мають вагоме значення для розвитку співпраці органів публічної влади та суб'єктів підприємницької діяльності. Водночас наукові праці в сфері партнерства держави та бізнесу характеризуються фрагментарністю й несистемністю. Це негативно позначається на досягненні соціально-економічних цілей його учасниками. Зважаючи на зазначене, актуальним завданням є вироблення нових теоретичних і практичних підходів до вдосконалення такого партнерства, що зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є відображення світової та української практики реалізації партнерських проєктів держави і бізнесу, а також надання рекомендацій щодо стратегічних напрямів розвитку інвестиційної співпраці органів публічної влади і суб'єктів підприємницької діяльності в Україні в умовах економічної нестабільності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій практиці спільна інвестиційна діяльність органів влади і приватних структур є важливим засобом реалізації цілей державної політики щодо якісного надання послуг населенню, вирішення економічних чи соціальних проблем. Так, дані Світового банку свідчать, що впродовж 2010-2023 рр. така співпраця була поширена в Європі, Східній, Центральній та Південній Азії, Тихоокеанських країнах, Латинській Америці, Північній Африці, на Карибах і Близькому Сході (рис. 1). Варто зазначити, що на реалізацію таких інвестиційних проєктів негативно вплинула світова фінансова криза, яка зумовила їх згортання у 2020-2021 рр. Проте у наступних роках кількість інвестиційних проєктів почала збільшуватись: якщо у 2020 р. і 2021 р. їхня кількість становила 239 і 216 одиниць відповідно, то у 2023 р. вона зросла до 286 одиниць.

В українській практиці суб'єкти підприємницької діяльності не зацікавлені співпрацювати з органами публічної влади, що спричинено занедбаним станом об'єктів інфраструктури, які потребують значних інвестиційних вкладень для модернізації. Так, за даними Світового банку, в Україні впродовж 2010-2023 рр. реалізовано 84 інвестиційні проєкти, з яких найбільшу кількість займали проєкти в сфері енергетики (61 проєкт), 11 – у сфері теплопостачання, 5 – у сфері телекомунікації, 4 – у сфері будівництва та модернізації портів, 2 – у сфері водовідведення і водопостачання і тільки 1 – у сфері обробки відходів. Загалом

було інвестовано 8414 млн дол. США, з яких 6228 млн дол. США – в енергетику, 1461 млн дол. США – в телекомунікації, 415 млн дол. США – в порти, 202 млн дол. США – у водопостачання і водовідведення, 70 млн дол. США – в обробку відходів та 38 млн дол. США – в теплопостачання (рис. 2).

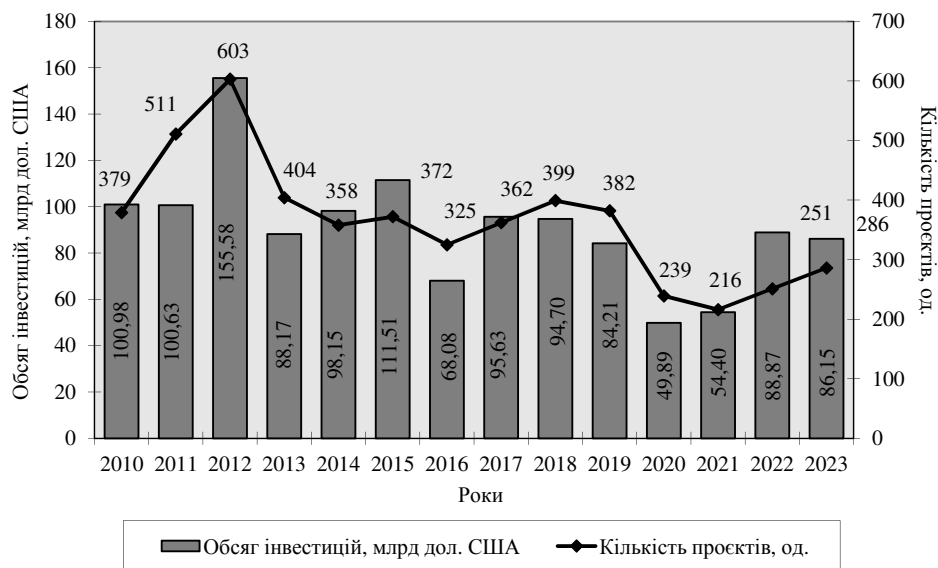

Рис. 1. Динаміка кількості інвестиційних проєктів органів публічної влади і бізнесу та обсягів їхнього фінансування в світі

Примітки. Досліджувані регіони світу: Східна Азія та Тихоокеанський регіон, Європа та Центральна Азія, Латинська Америка та Карибський басейн, Регіон Південної Азії, Близький Схід і Північна Африка

Джерело: побудовано авторами на основі джерела [5]

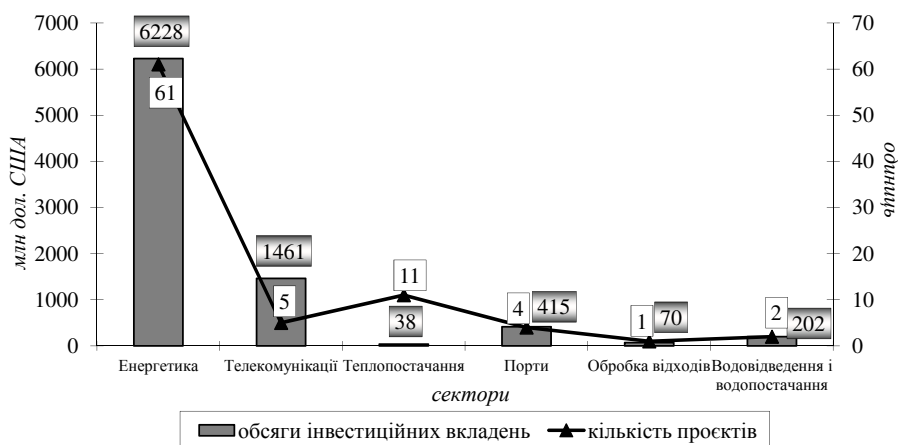

Рис. 2. Кількість реалізації та обсяги фінансування інвестиційних проєктів держави і бізнесу за секторами економіки в Україні впродовж 2010-2023 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі джерела [5]

В умовах економічної нестабільності та підвищених ризиків актуалізується необхідність здійснення ефективного фінансового планування і прогнозування діяльності учасників інвестиційної діяльності. Покращення цих процесів дасть змогу сформувати достатню фінансову базу для виконання запланованих завдань, а отже, домогтися успіху в довгостроковій перспективі. Фінансове планування і прогнозування є взаємопов'язаними стадіями діяльності суб'єктів економічних відносин, однак, як стверджують О. Вишневська та І. Колодій, їхня відмінність полягає в тому, що «план – це відображення і втілення вже прийнятого управлінського рішення, а прогноз – пошук можливого альтернативного, дієвого рішення» [1, с. 65].

Фінансове планування і прогнозування можуть мати різні орієнтири залежно від завдань, визначених учасниками інвестиційної діяльності. Водночас їхні складові розкриваються через систему, яка включає об'єкт, предмет, принципи, мету, завдання та функції, авторське осмислення сутності яких представлено на рис. 3. Формування комплексного розуміння про такі сутнісні складові дає можливість глибше і чіткіше визначити його значення в інвестиційній діяльності органів публічної влади і бізнесу. Адже такі види діяльності спрямовані на прийняття обґрунтованих рішень щодо фінансового забезпечення господарської діяльності, розроблення, затвердження та реалізації інвестиційних проєктів, оптимізації передбачуваних витрат, визначення очікуваних результатів від спільної діяльності.

Рис. 3. Складові фінансового планування і прогнозування інвестиційної діяльності органів публічної влади і бізнесу

Джерело: побудовано авторами

В умовах економічних трансформацій зростає інтерес бізнесу до державної (місцевої) фінансової підтримки, що дає змогу не тільки знизити ризики неповернення приватних інвестицій, а й підвищити надійність інвестиційних проєктів для фінансових установ у випадку залучення кредитних ресурсів. Щорічне та навіть середньострокове планування бюджету робить неможливим надання такої підтримки впродовж усього періоду реалізації проєкту відповідно до умов, передбачених договором про співпрацю. Також обмежені можливості залучення місцевих гарантій та місцевих запозичень внаслідок законодавчого обмеження рівня місцевого боргу. Це свідчить про неефективність державної чи місцевої підтримки інвестиційних проєктів в Україні, що потребує удосконалення, зокрема здійснення довгострокового планування.

В Україні стратегічне бюджетне планування характеризується формальністю, що не дає змоги спрогнозувати бюджетні кошти на весь період реалізації довгострокових проєктів, який у випадку концесії може тривати до 50 років. Розроблення трьохрічних планів негативно позначається на виконанні взятих фінансових зобов'язань органом публічної влади. Значні відхилення між прогнозними і фактичними показниками зумовлюють зростання цін на послуги, неотримання очікуваних фінансових вигід приватним інвестором, а також здебільшого до скорочення чи припинення фінансування проєктів. Відтак безліч проєктів завчасно закриваються. Про це свідчать дані Міністерства економіки України, відповідно до яких станом на 29.01.2025 р. центральними та місцевими органами виконавчої влади на засадах партнерських відносин з бізнесом укладено 200 договорів, з яких реалізується 22 договори (9 – концесійних договорів, 6 – договорів про спільну діяльність, 7 – інших договорів), 167 договорів не реалізується (114 – не виконується, 53 – розірвані / закінчився термін дії), 11 призупинені внаслідок збройної агресії російської федерації [3].

Здійснення довгострокового бюджетного планування дохідних і видаткових джерел є актуальним в умовах мінливої економічної кон'юнктури, що дасть змогу органам публічної влади виконувати обов'язки у довгостроковому періоді при будь-яких сценаріях розвитку економіки: спаду, стагнації чи зростання. Водночас воно повинно бути спрямоване на розроблення гарантійного механізму отримання фінансових вигід інвестиційним вкладником шляхом здійснення державної (місцевої) фінансової підтримки у вигляді: державних і місцевих гарантій; прямого фінансування проєктів за рахунок коштів державного чи місцевих бюджетів; здійснених виплат інвестору, передбачених угодою про співпрацю; придбання органом публічної влади певного обсягу товарів (робіт, послуг), що виробляються (виконуються, надаються) приватним партнером тощо. Варто зазначити про доцільність розвитку механізму індивідуальної державної підтримки, що сприятиме стимулюванню інвесторів до реалізації суспільно значимих проєктів.

На наше переконання, основною проблемою здійснення довгострокового планування інвестиційної діяльності держави і бізнесу в Україні є відсутність стратегічного документа на загальнодержавному рівні з визначенням векторів розвитку партнерства згаданих суб'єктів економічних відносин. Важливо забезпечити розроблення відповідних стратегій на регіональному та галузевому

рівнях, а також визначення на їх основі тактичних завдань, розроблення та затвердження державного і місцевих бюджетів. Погоджуємось із думкою Н. Крилової щодо відсутності єдиних підвалин формування стратегії розвитку державно-приватного партнерства, адже кожна країна окреслює власні пріоритети та визначає необхідність залучення приватних структур до реалізації проєктів у важливих сферах суспільного життя [6]. Водночас держава повинна стимулювати розвиток партнерських відносин з суб'єктами підприємницької діяльності, створюючи сприятливі умови для залучення не тільки вітчизняних, але й іноземних інвесторів. Першочерговим завданням є забезпечення фінансової спроможності учасників інвестиційної діяльності в процесі реалізації довгострокових проєктів, задля чого необхідно:

1) розробити загальнодержавну стратегію розвитку партнерства органів публічної влади і бізнесу, визначивши пріоритетні галузі, які потребують інвестиційних вкладень, із зазначенням граничного розміру бюджетної підтримки в кожній з них. У цьому ж стратегічному документі закріпити положення стосовно формування гарантійних фінансових резервів шляхом створення Фонду бюджетної підтримки реалізації інвестиційних проєктів і забезпечити формування дохідної частини спершу бюджетними ресурсами, а в подальшому за рахунок спонсорського приватного капіталу; генерованих доходів від реалізації проєктів; репарацій від країни-агресора, заморожених активів російських підприємств, банків, фізичних осіб у різних країнах, які потрапили під санкції тощо;

2) провести комплекс заходів на місцевому рівні стосовно поступового залучення бізнесу до інвестиційної співпраці, що передбачає створення інституційної архітектури реалізації партнерських проєктів органів місцевого самоврядування та бізнесу, що дасть змогу здійснювати фахівцями органів державної влади прагматичну консультативну підтримку при втіленні цих проєктів на місцевому рівні. Водночас задля ефективної реалізації проєктів доцільно визначити пріоритетні напрями розвитку територіальної громади; акцентувати увагу на проєктах, які не потребуватимуть значного обсягу інвестиційних вкладень; створити організаційно-управлінське середовище реалізації інвестиційних проєктів (функціональну групу з підготовки та реалізації проєктів, окремий підрозділ, спеціалізовану комісію тощо);

3) спрямувати дії державної політики на створення сприятливих умов для залучення довгострокових кредитів. Її основними завданнями є формування комплексу стимулюючих заходів, спрямованих, з одного боку, на забезпечення доступності кредитних ресурсів для позичальників, а з іншого – на захист кредиторів від дефолту. Відтак пріоритетними діями органів державної влади є розроблення, затвердження і впровадження програм щодо пільгового кредитування інвестиційних проєктів, які мають важливе економічне чи соціальне значення, а також програм рефінансування банківських установ задля залучення нових кредитів на умовах зниженої відсоткової ставки та довготермінового погашення боргових зобов'язань;

4) стимулювати фінансову участь населення у соціально значущих проєктах. При цьому важливо заохочувати не тільки пасивну інвестиційну поведінку

громадян, яка передбачає передачу активів професійним інвесторам, але й активну їх участь в інвестиційному процесі шляхом придбання цінних паперів, створення кредитно-інвестиційних кооперативів, залучення до інвестиційного краудфандингу. Варто зазначити, що для поширення останнього виду інвестиційної діяльності доцільно створити ліцензійні Інтернет-платформи різної спеціалізації, адже наявні платформи переважно використовуються для реалізації благодійних проєктів; забезпечити транспарентність функціонування краудфандингових платформ, що сприятиме підвищенню довіри громадськості до такого виду інвестування проєктів; розвинути комунікацію між організаторами інвестиційних проєктів та вкладниками задля моніторингу останніми процесу реалізації таких проєктів;

5) здійснювати страхування частини фінансових зобов'язань учасників інвестиційної діяльності. З метою стимулювання участі страхових компаній у реалізації довгострокових проєктів необхідно спрямувати державну політику на зменшення негативного впливу дестабілізаційних чинників (нестабільного макроекономічного середовища, низької платіжної дисципліни страхувальників, недостатньої капіталізації страхових компаній через домінування обсягу нерентабельних активів тощо) на їх функціонування. Залучення страховиків дасть змогу посилити інтерес кредиторів до участі в інвестиційних проєктах, адже поручителем повернення коштів є не тільки органи публічної влади, але й страхові компанії;

6) здійснювати фінансовий контроль впродовж життєвого циклу реалізації інвестиційного проєкту. При цьому варто посилити контрольні дії на етапі розроблення проєкту для визначення необхідного обсягу інвестиційних вкладень, джерел їхнього забезпечення, ймовірності виникнення ризиків та оцінки їх впливу на очікувані соціальні, економічні та екологічні результати. Це дасть змогу досягнути запланованих показників. Крім того, у здійсненні згаданого контролю необхідно передбачити участь кредиторів та інвесторів, котрі матимуть можливість оцінити отримані вигоди від реалізації проєктів у довгостроковому періоді.

Висновки. Отже, стабільне зростання економіки держави, підвищення рівня життя населення та успішна інтеграція у глобальний економічний простір потребують акумуляції значних обсягів фінансових ресурсів. Низькі інвестиційні можливості держави, наявні обмеження фінансових ресурсів місцевих бюджетів не дають змогу забезпечити належний розвиток сфер життя суспільства. Відтак актуальним питанням сьогодення є налагодження співпраці органів публічної влади і суб'єктів підприємницької щодо спільної реалізації проєктів. Однак відсутність концепції розвитку довгострокових взаємовідносин держави і бізнесу зумовило неефективне фінансове планування та прогнозування, управління й прийняття фінансових рішень, що унеможливило досягнення визначених соціально-економічних цілей.

Розроблення стратегії розвитку партнерських відносин держави і бізнесу сприятиме закладенню умов для ефективної реалізації інвестиційних проєктів. Сформовані стратегічні орієнтири сприятимуть підвищенню довіри інвесторів до реалізації спільних проєктів з державою, що приведе до збільшення кількості та результативності таких проєктів. Водночас ефективність застосування основних

стратегічних засад залежить від солідарної та відповідальної співпраці органів публічної влади з суб'єктами підприємницької діяльності, науково-дослідними установами та громадськістю. При цьому необхідні постійний моніторинг та контроль за реалізацією стратегії як учасниками процесу, так і певним незалежним координуючим органом. Це дасть змогу усунути перешкоди для досягнення стратегічних цілей і забезпечити своєчасне коригування стратегії.

Список використаних джерел:

1. Вишневська О. М., Колодій І. П. Сутність і особливості фінансового прогнозування діяльності підприємства. *Фінансовий простір*. 2015. № 1 (17). С. 63-66.
2. Дергач А. В. Державно-приватне партнерство як інструмент залучення інвестицій для відновлення та розвитку об'єктів інфраструктури територіальних громад. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3471>.
3. Державно-приватне партнерство. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=cffc9f41-f2ef-45e6-8303-0f8fc0e368f0&tag=Derzhavno-privatnePartnerstvo>.
4. Забаштанський М. М., Сидор І. П. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку територіальних громад. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 18-23.
5. Кількість та обсяг фінансування проєктів державно-приватного партнерства. Офіційний веб-сайт Світового банку. URL: <https://ppi.worldbank.org/en/visualization/#sector=&status=&ppi=&investment=®ion=&ida=&income=&ppp=&mdb=&year=&excel=false&map=&header=true>.
6. Крилова Н. В. Міжнародні стратегії розвитку державно-приватного партнерства в транспортній галузі. *SWorld. Modern Directions of Theoretical and Applied Researches*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (19-30 March), 2013. С. 1-33.
7. Крупка М. І., Костецький В. В. Місце соціальної відповідальності бізнесу в реалізації проєктів державно-приватного партнерства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 7. С. 10-16.
8. Марченко С. І. Сфери застосування державно-приватного партнерства: окремі проблеми правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 82. Ч. 2. С. 210-215.
9. Нагорна О., Василен Ю., Рябий Р., Мураховський М. Державно-приватне партнерство у відбудові України. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 11 (281). С. 101-108.

References:

1. Vyshnevskaya O. M., Kolodii I. P. (2015). Sutnist i osoblyvosti finansovoho prohnozuvannia diialnosti pidpriemstva [The essence and features of financial forecasting of an enterprise's activities]. *Finansovy prostrir – Financial Space*, 1 (17), 63-66 [in Ukrainian].

2. Derhach A. V. (2024). Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument zaluchennia investytsii dlia vidnovlennia ta rozvytku ob'ektiv infrastruktury terytorialnykh hromad [Public-private partnership as a tool for attracting investments for the restoration and development of infrastructure facilities of territorial communities]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public Administration: Improvement and Development*, 4. Available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/dy/article/view/3471> [in Ukrainian].
3. Derzhavno-pryvatne partnerstvo [Public-private partnership]. Ofitsiyni veb-sait Ministerstva ekonomiky Ukrainy – Official website of the Ministry of Economy of Ukraine. Available at: <https://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=cffc9f41-f2ef-45e6-8303-0f8fc0e368f0&tag=Derzhavno-privatnePartnerstvo>.
4. Zabashtanskyi M. M., Sydor I. P. (2023). Derzhavno-pryvatne partnerstvo u zabezpechenni staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku terytorialnykh hromad [Public-private partnership in ensuring sustainable socio-economic development of territorial communities]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 6, 18-23 [in Ukrainian].
5. Kilkist ta obsiah finansuvannia proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Number and volume of financing for public-private partnership projects.]. Ofitsiyni veb-sait Svitovoho banku – Official website of the World Bank. Available at: <https://ppi.worldbank.org/en/visualization#sector=&status=&ppi=&investment=®ion=&id a=&income=&ppp=&mdb=&year=&excel=false&map=&header=true>.
6. Krylova N. V. (2013). Mizhnarodni stratehii rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v transportnii haluzi [International strategies for the development of public-private partnerships in the transport industry]. *SWorld. Modern Directions of Theoretical and Applied Researches: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, 19-30 March, 1-33 [in Ukrainian].
7. Krupka M. I., Kostetskyi V. V. (2023). Mistse sotsialnoi vidpovidalnosti biznesu v realizatsii proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva [The place of business social responsibility in the implementation of public-private partnership projects]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 7, 10-16 [in Ukrainian].
8. Marchenko S. I. (2024). Sfery zastosuvannia derzhavno-pryvatnoho partnerstva: okremi problemy pravovoho rehuliuвання [Areas of application of public-private partnership: individual problems of legal regulation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, 82 (2), 210-215 [in Ukrainian].
9. Nahorna O., Vasylyshen Yu., Riabyi R., Murakhovskiy M. (2024). Derzhavno-pryvatne partnerstvo u vidbudovi Ukrainy [Public-private partnership in the reconstruction of Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 11 (281), 101-108 [in Ukrainian].